

לקראת שבת

עיונים בפרשת השבוע

מדברי

הוד כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זיע"א

שנה ב' / גליון ל"ו
ערש"ק פרשת ויקהל
ה'תשס"ה

איגוד תלמידי הישיבות

מעמו זראו כי טוב

הננו לבשר לקהל קוראינו כי ניתן להרשם
כמנויים על הקובץ ולקבלו מידי שבוע
באמצעות הדואר

בסך 10 ש"ח בלבד לחודש
(דמי טיפול ומשלוח)

לפרטים נא לפנות לטלפון 03-9604832
(ניתן להשאיר הודעה)

לקראת שבת

יר"ל ע"י מערכת 'לקראת שבת'
שע"י איגוד תלמידי הישיבות
כתובת המערכת:

ת.ד. 2033 כפר-חב"ד, 72915
טלפון: 03.9604832 פקס: 03.9607370

הבהרה

במהדורה המיוחדת שחולקה
ביסיום הש"ס ביד-אליהו, נפלה
מעות מצערת, ונכתב שם ששבת
זו היא גם פרשת שקלים.
ועם קוראינו המליחה.

פתח דבר

ברגשי גיל וכבוד, הננו מתכבדים להגיש לפום רבנן ותלמידיהון שוחרי התורה ולומדיה, קונטרס 'לקראת שבת' (גליון ל"ו), שגם הוא כקודמיו אוצר בלום מתוך רבבות עניני חידוש וביאור של תורת נשיא ישראל ומנהיגו, כקש"ת אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זיע"א, דהוי באופן ד"רחבה מני ים".

הקונטרס נחלק ל-ג' מדורים: 'מקרא אני דורש' – דרוש וחידוש בפשוטו של מקרא, ובו ביאור נפלא בפסוק "קחו מאתכם תרומה לה" דלכאורה הול"ל "תנו", דהרי משה אמר זאת לכלל הציבור שמביאים התרומה.

'יינה של תורה' - טעימה ממעינות פנימיות התורה על הפרשה, בענין "תְּעִשֶׂה" - כיצד צריכה להיות התעסקות האדם בעניני הפרנסה והחולין, שדווקא ע"ז מגיעים ל"וביום השביעי שבת שבתון".

במדור 'חידושי סוגיות' - מובא בזה - לרגל סיום הש"ס במסגרת תקנת לימוד הדף היומי - 'הדרן' נפלא על הש"ס, בקישור וחיבור התחלת הש"ס וסיומו, וביאור השייכות בין מאמר חז"ל "כל השונה הלכות בכל יום" (סיום הש"ס) למה שנכתב לפנ"ז.

בתור תוספת מובא בזה המדור 'דרכי החסידות', והוא ליקוט נפלא משיחותיו וכתביו של כ"ק אדמו"ר מהורי"צ נ"ע מליובאוויטש, הידועים בסגנונם ותוכנם המיוחד המתאר את דרכי החסידים הקדמונים ומנהגיהם בקודש, בענינים שונים בעבודת האדם.

וזאת למודעי, שברוב המקומות לא הבאנו את הביאורים בשלימותם, ובאיזה מקומן עברו הדברים עריכה קלה וכו', ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שיש לו הערה או שאלה בביאורים אלו, מוטב שיעיין במקורי הדברים, שם נתבארו הדברים באריכות ובמתקנות ובתוספת מ"מ וכו'.

* * *

תפילתינו לבורא עולם שבזכות תוספת זו בלימוד התורה נזכה לקיום היעוד ד"תורה חדשה מאיתי תצא", ו"מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
איגוד תלמידי הישיבות

מקרא אני דורש

"קחו מאתכם תרומה" – מדוע לא "תנו", ומיהם הלוקחים?

ביאור נפלא בפסוק "קחו מאתכם תרומה" – דהרי לכאורה הול"ל "תנו", וזאת, ע"פ ביאור בדיוק שינוי לשון הכתובים בין פרשתינו לפר' תרומה

א. בריש פרשתנו (לה, ה) מופיע ציווי משה ל"כל עדת בני ישראל" – "קחו מאתכם תרומה לה" כל נדיב לבו יביאה את תרומת ה' גו".

ולכאורה אינו מובן:

מאחר שפסוק זה הוא הציווי דמשה לישראל שיתנו רכושם עבור בנין המשכן – מדוע נאמר לשון "קחו" ולא לשון "תנו".

דבשלמא בפר' תרומה, שנאמר שם הלשון "ויקחו לי תרומה", מובן שצ"ל לשון קיחה דווקא, דהרי שם הלשון הוא "ויקחו". מאת כל איש, דהיינו, שלוקחים את התרומה ממי שנדבו לבו. אבל בפרשתנו שלשון "קחו" מחובר למה שכתוב לאח"ז "כל נדיב לבו יביאה", אינו מובן מדוע לא אמר זאת משה בלשון נתינה, וכמו שעמדו ע"כ האבן-עזרא והספורנו.

והנה, ידוע שדרכו של רש"י לפרש כל דבר הקשה בפשוטו של מקרא, וא"כ צריך לומר שבנדון-דין מיושבת השאלה בפשטות הכתובים, דלכן לא טרח רש"י לבאר זאת.

[ואין לומר שרש"י סמך על ביאורי שאר פשטני המקרא, כי מכיוון שרואים שישנם חילוקים בפירושיהם, מובן שכל פירוש אינו כפי פשוטו של מקרא ממש (דהרי יש שמפרשים באופן אחר)].

ב. והביאור בזה נפלא, ובדרך פשוט:

דהנה, מצינו בפשטות הכתובים חילוק בין לשון המקרא בפרשתנו ללשון בפר' תרומה. דבפר' תרומה מצווה הקב"ה למשה "דבר אל בני", ואילו בפרשתנו מסופר שמשה מסר את הציווי ל"כל עדת בני ישראל".

אלא, שמלשון זה מדוקדק שהציווי בפר' תרומה היה רק לגבאי הצדקה, שהם ילכו לבני ויקחו מהם תרומה. ולכן נאמר שם "דבר אל בני" סתם (ולא "אל כל עדת בני"), כי היה זה ציווי רק להם, ולא לכל בני".

אבל בפרשתנו, מדובר אודות הציווי ל"כל עדת בני" (שבזה נכללים גם גבאי הצדקה וגם שאר כל העם), ובציווי זה היו ב' פרטים: א) "קחו מאתכם תרומה" – הציווי לגבאי הצדקה שיקחו תרומה מבני. ב) הציווי ל"כל נדיב לבו" שיביא ("יביאה") בעצמו את תרומת ה', ולא יחכה עד שיבואו אליו גבאי הצדקה לגבות.

ועפ"ז מובן היטב מדוע לא הוזקק רש"י ליישב הלשון "קחו", דהרי **מפשטות הכתובים** מובן (כנ"ל), ששני חלקי הפסוק אינם ציווי אחד, ובמילא, אף שהציווי ד"קחו" מחובר ל"כל נדיב לבו **יביאה**", אין להוכיח שזהו ציווי לכל העם, אלא רק לגבאי הצדקה.

(ע"פ תורת מנחם – התועדויות תשמ"ב עמ' 1047 ואילך)

"ויעש את הבריה התיכן לברח בתוך

הקרשים מן הקצה אל הקצה"

(לוי,ג)

על מידת האמת, כותב אדמו"ר הזקן בספר התניא (סוף פרק י"ג): שהיא מידתו של יעקב, הנקרא "בריה התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה", מרום המעלות ומדרגות עד סוף כל דרגין. ובכל מעלה ומדרגה, מבריח תוך נקודה האמצעית, שהיא נקודת ובחינת אמת שלה.

ואמר כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע:

"האמת", היא דרך המיצוע. ואת הנטיה לימין (כאשר הוא מחמיר על עצמו למצוא חסרונות באישיות העצמית שלו, או עניני עבירה שהן לא כפי האמת). וכן הנטיה לשמאל (כאשר הוא מיקל על עצמו, לחפות על חסרונות אישיים, או להקל בעניני "עבודה" בגלל אהבת עצמו). את שתי הנטיות הללו, יש לראות כשתי דרכים תועות.

("היום יום..." כז אדר א')

יינה של תורה

"ששת ימים תעשה מלאכה" – עבודה המביאה ל"שבת שבתון"

הביאור בפסוק "ששת ימים תעשה" (ב-ת' צרויה), דהתעסקות האדם בעניני החול צריכה להיות באופן ד"יגיע כפיך" – שרק האיברים החיצוניים יהיו שקועים בה

א. בריש פרשתנו כותבת התורה "ששת ימים תעשה מלאכה", ואמרו ע"כ רז"ל שההבדל בין 'תַעֲשֶׂה' (בת' צרויה וע' קמוצה), ו'תַעֲשֶׂה' (ת' וע' פתוחות), הוא: פירוש "תעשה" - בת' וע' פתוחות - הוא עשיה במלוא תשומת הלב, ואילו פירוש "תעשה" - בת' צרויה - הוא עשיה של דרך אגב, שהדבר נעשה מאליו. וכמו מה דאיתא במכילתא (במקומו): "בזמן שישראל עושין רצונו של מקום - מלאכתן נעשית על ידי אחרים".

וענין זה ד"תעשה בת' צרויה", ישנו גם בעבודת האדם. דהמלאכה ו"עובדין דחול" שעל האדם לעשות בששת ימי החול – צריכים להיות בלי התעסקות מיוחדת כי אם במדה שכאילו נעשה הדבר מאליו.

כפי שנאמר: "יגיע כפיך כי תאכל - אשריך וטוב לך", דהיינו, שייגיעו של אדם לשם צרכיו הגופניים ("תאכל") צריכה להיות רק בידיים ובאברים חיצוניים דומים ("כפיך") בלבד, ואילו המוח והלב צריכים להיות שקועים בתורה ומצוות. ודווקא כאשר ההתנהגות היא באופן ד"יגיע כפיך כי תאכל" - אזי "אשריך וטוב לך", בהתאם למאמר רז"ל: "אשריך בעולם הזה וטוב לך בעולם הבא".

זו גם כוונת "תעשה" צרויה, דאין האדם שקוע בעסקיו במוחו ולבו, כי אם בכח העשיה בלבד, ואף כח העשיה מנוצל על ידו רק במדה ההכרחית לשם יצירת כלי לברכת ה'.

שהרי לאמתו של דבר - "וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה". לא העשיה נותנת פרנסה, כי אם

ברכת ה' היא הנותנת פרנסה, אלא שברכת ה' זקוקה לכלי מן הטבע ולפיכך דרוש "בכל אשר תעשה", אבל אין זה אלא כלי בלבד. משום כך צריכה להיות העשייה רק במדה ההכרחית לקיום הכלי, כלומר: המוח והלב לא יהיו נתונים כלל לדבר בתחבולות ודומיהן, ואף כח העשייה ינוצל לצרכי המסחר רק במדה ההכרחית.

- לאמתו של דבר לא היתה צריכה כלל להיות מותרת עשיית מלאכה, שכן הרי "את השמים ואת הארץ אני מלא" ו"מלא כל הארץ כבוד", כך שמשום כבוד מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא לא היתה צריכה להיות מותרת עשיית מלאכה, כמאמר רז"ל: "מאן דמחוי קדם מלכא כו", אלא שהתורה נתנה רשות והורתה לעשות מלאכה, כאמור: "בכל אשר תעשה", "ששת ימים תעבוד". לכן: במדה ההכרחית - נתנה התורה רשות, אבל ביתרה מזו - הרי נוסף על כך שהדבר מוכיח שחסרה לאדם זה ההכרה שהעיקר הוא "וברכך הוי' אלקיך" - יש כאן גם ענין של "מחוי קמי מלכא".

ב. אלא שלכאורה בלתי מובן מדוע נקרא הדבר בכתוב בשם "יגיעה" ("יגיע כפיך"), ובמיוחד לפי האמור שזו פעולה "בלא לב ולב"?

- הדבר יובן על-פי הידוע שהעוסק בדבר שיש בו סיפוק עבורו הרי אף אם הוא משקיע בכך כחות רבים אינו מתעייף כל כך שכן יש לו סיפוק מזה, ואילו העוסק בדבר שאין בו עבורו סיפוק, הרי אף כשהעבודה במדה מועטה בלבד - הוא מתעייף מזה.

כך גם לעניננו: משום העובדה שאין לו כל עריבות בגשמיות והוא עושה זאת רק מפני ההכרח [שכן למרות שגם עיסוק זה מנוצל לעבודת ה', עד שהדבר מתפרש כקיום מצוה, לפי מאמר רז"ל לפסוק "ששת ימים תעבוד" - "זו מצות עשה", הרי עם זאת טרוד הוא בשעת מעשה בדברים גשמיים, ואילו הסיפוק שלו הוא בדברים שהם מצוות גלויות, כך שהעיסוק הוא לדידו דבר מאומן].

הרי, מפני ההכרח, גם מדה מועטה זו של עמל שהוא רק בכח העשייה בלבד וללא השתדלות אלא דרך אגב - מייגעת אותו מאד ("יגיע כפיך"), משום שאינו רוצה בדבר כשלעצמו, והוא מחכה לרגע בו יוכל לסיים עיסוק זה ולהתמסר לתורה ומצוות.

ג. זה, איפוא, פירוש הפסוק: "ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתוך" - כדי שהשבת תהיה כפי הראוי - מוכרחת ההקדמה של ששת ימי החול, שתהיה המלאכה בבחינת תעשה (צרויה) בדרך-אגב.

הרי נאמר: "לעולם יראה אדם בכל שבת כאילו כל מלאכתו עשויה". - אם אדם שקוע בכל ימות השבוע בעיסוקיו וטרוד בהם מאד, הרי כשמגיע יום השבת וברצונו לנתק עצמו ליום זה, לפחות, מעיסוקו, ולעסוק בתורה ובתפלה, "לאסתכלא ביקרא דמלכא" - נטפלות לו מחשבות זרות שונות,

מחשבות בהן הוא שקוע בכל ימות השבוע, ויתרה מזו - גם מחשבות שאין לו כל ענין אתן. שכן מאחר שפתח פתח - הרי ידוע שכשיש דלת פתוחה מתפרצים אליה, לפיכך אין באפשרותו להיות כראוי גם כשאינו עסוק - בשבת.

ברם, כאשר "ששת ימים תעשה מלאכה" (כבדרך-אגב) - "וביום השביעי שבת שבתון", מאיר אז אור השבת, ואף, יתר על כן, "שבת שבתון", פעמיים שבת, משום שמי שלדו "תעשה" בדרך-ממילא הריהו בכל ימות השבוע בבחינת "שבת", ואילו כשמגיע יום השבת באה לו תוספת קדושה, שבת שבתון.

(ע"פ לק"ש ח"א - ויקהל)

"וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון"

(לה, ב)

בשנים עברו, כשהית המגיעה השבת, גם בעלי הבתים החסידיים (ולא רק זקני החסידים) היו נראים אחרת. כולם היו רגועים ושלוים ואף אחד לא מיהר. לפני התפילה שמעו אימרת חסידות, אחר כך שמעו קדושה וברכו וכל אחד התפלל לפי ערכו, מי פחות ומי יותר - אבל אף אחד לא רץ לביתו לאכול את הפשטידא.

נכון שמצוה לענג את השבת באכילה שתיה וכסות נקיה, ובודאי כבוד את השבת בחלה לבנה ושאר מטעמים. אבל בזה הם לא הסתפקו, לא זה היה אצלם העיקר - כי הם היו שקועים בעניינים נעלים יותר, לתקן את "הדיבור והמחשבה".

בשבת היה זמן לחסיד לעסוק בתיקון עצמו. וזו היתה הנחת רוח של השבת. להכנס אל הרבי, אל השוחט ואל המלמד, ולשמוע אימרה חסידית בעבודת ה'.

כן, כך זה היה בעבר. אך כיום, נכון ששומרים את השבת, אבל כל השמירה היא רק שהשבת לא תהיה חול. ומה עם שמירת קדושת השבת?! צריך לדעת שבלבול הדעת הוא דבר בלתי נסבל.

(סה"ש לה"ק תש"א - מ"ג)

חידושי סוגיות

הדרן על הש"ס

מוגש בזה לרגל סיום הש"ס ע"י רבבות אלפי ישראל, במסגרת תקנת לימוד ה'דף היומי' – כ' אדר א' ה'תשס"ה

"מתכיפין סיום להתחלה" – הקישור בין התחלת הש"ס וסיומו, השייכות בין ענין קריאת-שמע לתלמוד תורה והחילוק ביניהם. והקשר בין מאמר "כל השונה הלכות בכל יום" (סיום הש"ס) לסוגיא שלפניו – "אימא ביממא תהוי זבה בליליא תהוי נדה" וכו'.

דלילה: "מאימתי קורין את שמע בערבין".

ויובן זה בהקדים:

מצות קריאת שמע ומצות תלמוד תורה, אף ששניהם נכתבים בפסוק א⁴, ופס"ד הוא דבקריאת שמע⁵ שחרית וערבית מקיים מצות והגית בו יומם ולילה⁶, ולאידך גיסא תלמוד תורה שינון כקריאת שמע⁷, מ"מ חילוק גדול ביניהם:

גמרא: תנא דבי א'יהו כ"ה השונה הלכות בכל יום מוכמח לו שהוא בן עוה"ב שנאמר הליכות עולם לו אל תקרי הליכות אל הליכות².

א. והנה ידוע³ שבתורה (וכי"ב) ישנו קישור בין ההתחלה לסיום. ותחלת הש"ס איירי בק"ש

(1) חבוק ג, ו'.

(2) תוכן הלימוד הוא ע"פ המבואר בכללי הש"ס (ראה ס' הליכות אלי ס"ג. ועיין מ"נ ח"ג פמ"ג. שו"ת הרדב"ז ח"ג תשובה אלף ס"ח (תרמ"ג)) שהלימוד דאל תקרא אינו שולל את פי' הפשוט של התיבה כ"א מוסיף עוד דרש - ובנדר"ד הפ' הוא: ע"י "הלכות" ה"ה בבחי' "הליכות (ה"ה) הולך לעולם".

(3) כבר העירו על זה באחרונים מברכות י, רע"א ובתוס' שם. וראה ספר והי' ברכה, ולהעיר מס"י פ"א מ"ו: נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן.

(4) ואתחנן ו, ז.

(5) וי"ל דבנגוע לקיום מצות והגית די לכ"ע בפסוק אחד (ואפי' רק ענין אחד) דק"ש - כמו שדי בפרק (שיעור) אחד שחרית כו'.

(6) הל' ת"ת לאדה"ז פ"ג ס"ד. וראה רמ"א ונ"כ השו"ע ר"ס רמ"ו.

(7) ירוש' שבת פ"א ה"ב-אלא שהמפרשים שם פירשו

לפרקים¹², כי חיוב הלימוד הוא המשך אחד שאין בזה הפסק¹³.

וצריך להבין: לכאורה, מצד עינים, הרי איפכא מסתברא: ת"ת ה"ה ענין הקשור בהבנה והשגה, כי מחובת המצוה להבין הדבר הנלמד - ואם לא ידע קאמר בתושבע"ז¹⁴ לא קיים מצות ת"ת¹⁵, ואין מברכים ע"ז - ומאחר שבהבנה והשגה ישנם שינויים ואין כל הזמנים שוים - סברא לקשר מצות ת"ת לגדר הזמן וההתחלקות שבזמן. ובפרט שמצינו חילוק בהבנה דלימוד היום או הלילה וכל הגורס ביום שמעתתי' מחדדן¹⁶. ובדברי אגדה¹⁷ מפורש¹⁸: "מנין הי' משה יודע אימתי יום ואימתי לילה אלא בשעה שהי' הקב"ה מלמדו מקרא הי' "

(ועיקר): המחלוקת בין ב' הדיעות (שם) הוא רק אם צריך לברך עוה"פ בשהסיח דעתו, אבל לד"ה אינו קשור להתחלקות דיום ולילה.

13) והא דמברך בכל יום (ולא פעם אחת בחייו - דלכאורה הרי החיוב נמשך תמיד ואין בו הפסק כלל) הוא לפי "שברכת התורה היא בברכות השחר" (שו"ע אדה"ג שם). וראה לקמן הערה 41.

14) ועיקר ת"ת ה"ה בתושבע"ז. ומעשה "כל רמ"ח מ"ע ושס"ה מל"ת" - אגה"ק סוסכ"ט) בא רק ע"י לימוד תושבע"ז.

15) מג"א סי' נ. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ב ה"ג. עיינ"כ לקו"ת ויקרא ה, א בשם הפרדס שכ"ז פ"א. ולהעיר מפמ"ג שם.

ומאשל אברהם (להרה"צ וכו' מבוטשאטש) סמ"ז ס"א. ולהעיר ממגילה (ג, א) "שמבטלין ת"ת ובאין לשמוע מקרא מגילה" לפי שבמקרא מגילה אינו עוסק כ"כ בהבנת התורה.

16) ר"ח עירובין סה, א.

17) ונוגע גם למעשה (ראה באה"ט או"ח סו"ס רלח. ברכי יוסף שם. ועוד).

18) יל"ש תשא רמז תו.

החיוב דמצות ק"ש הוא פעמיים בכל יום, בשחרית ובערבית, כמפורש⁸ "בשכבך ובקומך", וכל"א מהם הוא ענין בפ"ע⁹, וכדמוכח גם מזה שמברכים ברכות ק"ש פעמיים בכל יום בשחרית ובערבית¹⁰; משא"כ מצות ת"ת אינה מחולקת לחיובים נפרדים בזמני היום והלילה, אלא הוא חיוב אחד הנמשך תמיד - בכל הזמן דיום ולילה¹¹. ולכן מברכים ברכת התורה רק פעם אחת ביום, גם מי שאין דרכו ללמוד אלא

באופן אחר.

8) ואתחנן שם. וכן-עקב יא, יט.

9) לא מיבעי לדעת הרס"ג (בסה"צ שלו מ"ע ג-ד. וראה ביאור הר"פ פערלא שם (עח, א ואילך) והרמב"ן (בסוף השגותיו על ספה"צ להרמב"ם. ועיין בדבריו סוף שרש ט') ועוד שמנו מצות ק"ש של שחרית ושל ערבית לב' מצות במנין המצות - אלא גם לדעת הרמב"ם (בסה"צ שלו מ"ע י"ד), הסמ"ג (בסה"צ שלו מ"ע יח) והחנוך (מצוה תכ) ועוד, שמנו אותם למצוה אחת, הרי הפירוש הוא שהם ב' מצות נפרדות, אלא שנמנות כמצוה אחת, וכדמוכח גם מזה שמצות ק"ש היא מ"ע שהזמ"ג (וראה שו"ת שאגת ארי' ס" יב).

10) ואף "דלכאורה אין להם שייכות כלל עם ק"ש כמ"ש הרשב"א ושאר פוסקים" - מ"מ הרי נתקנו כברכות ק"ש לפני' ולאחר' (ועי"ז יבוא האדם לעבודת הק"ש - ראה תניא פמ"ט).

11) ראה מנחות צט, סע"ב. סנה' צט, א (הובא בתניא פ"א). ילקוט ופרש"י תהלים (קט, קכו). הלכות ת"ת לאדה"ז פ"ג ה"ה. וראה גם ר'ן נדרים ת, א ד"ה הא קמ"ל. וראה טורי אבן חגיגה ז, א. ואף ש"מן הדיו יוצא ידי חובתו בקביעות עתים וכו' ביום ובלילה וכו' ואם אירע וכו' אפילו בלימוד מועט כמו פרק א' ביום וכן פרק א' בלילה וכו', ובשעת הדחק וכו' יוכל לצאת י"ח בק"ש שחרית וערבית" (הל' ת"ת שם ה"ד) - הרי כל זה הוא הבדיעבד של מצות והגית בו יומם ולילה כפשוטו (שם), היינו של החיוב האחד הנמשך תמיד. וראה שו"ע אדה"ז או"ח סי' קנו ס"א.

12) שו"ע אדה"ז סי' מז סעי' ז ש" וכן נהגו". ועוד

ולחבר את הערב והחושך והתחתון עם הבוקר והאור והעליון, חיבורו של עולם התחתון שאין תחתון למטה ממנו עם העליון שאין עליון למעלה ממנו, ואז הוא "יום אחד"²⁴, וכמרז"²⁵ לפי אחד "צריך לכיין באלף שהוא אחד, ובחיל"ת שהוא יחיד בז' רקיעים ובארץ הרי ח', והדל"ת רמז לד' רוחות" - ובפרט ע"פ הידוע - דיוק תיבת "אחד"²⁶ (ולא "יחיד") שמורה שישנו מקום לאיזו מציאות זולתו ית', ומ"מ ה"ה אחד, היינו שמציאות ה"לילה" מחוברת כולה באמיתת מציאות ה"יום".

וזוהי²⁷ עבודת הק"ש: "שמע ישראל, וגו' הי אחד" - העבודה דאמליכתי' למעלה ולמטה ולד' רוחות²⁸ - ששה קצוות העולם - לגלות אחדותו ית' בעולם, לשון העלם²⁹, היינו כמו שהוא במציאות²⁶. וזהו הטעם שמצות ק"ש קשורה בשני הזמנים דיום ולילה - לא להדגיש החילוק והפירוד שביניהם, אלא, אדרבה, לפעול בב' הבחינות ההפכיות ד"יום" ו"לילה" ולחברם ל"יום אחד" - גילוי אחדותו בעולם. משא"כ תורה, שאינה נתפסת בעניני העולם (כ"א רק מתלבשת בהם), אינה שייכת להעולם (התחתון) כפי שהוא **במציאות** של "תחתון", דהרי היא למעלה מלהיות נתפסת ומשתנית ע"י העולם

יודע שהוא יום ובשעה שהי' מלמדו משנה הי' יודע שהוא לילה", הרי דבנתינת התורה - הי' שינוי בלימוד התורה לפי שינויי העתים דיום ולילה¹⁹. משא"כ מצות ק"ש, הרי ענינה קבלת עול מלכותו ויחודו של הקב"ה זכרון תמידית²⁰ שצ"ל בכאור"א מישראל - ומכיון שזכרון מלכותו ויחודו ית' הוא חובה אחת תמידית, הרי אין סברא שיהיו בזה שינויים והתחלוקות מצד חילופי הזמנים דיום ולילה.

ב. והביאור בזה :

חיי האדם נחלקים לימים, כי יומי מפסקי מהדדי²¹ ויום (שלם) היינו בצירוף יום ולילה, כמש"נ²² "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד". ובזה גם מרומז עיקר תכלית עבודת האדם: תכלית האדם היא לעשות לו ית' דירה **בתחתונים**²³, היינו לא שישלול בעבודתו כל מציאות העולם, אלא שהעולם (התחתון) כמו שהוא נראה כמציאות בפ"ע ייעשה דירה לו ית', היינו שגם במציאות זו יורגש איך שכל מהותה היא מאמיתית המצאו ית' - וזה הוא גילוי **דאמיתת** אחדותו של הקב"ה.

וזה נרמז ג"כ במש"נ (ביום ראשון של מע"ב) "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד" הכוונה היא לצרף

(24) וראה ב"ר ספ"ג יום אחד כו' שבו הי' הקב"ה יחידי בעולמו שלא הי' בעולמו אלא הוא.

(25) סמ"ק הובא בב"י או"ח סס"א.

(26) ראה לקו"ש ח"א ע' 11 ואילך ובהנסמן שם.

(27) ראה בריש ברכות בנוגע לק"ש "יליף מבריתו של עולם".

(28) ברכות יג', ב.

(29) לקו"ת שלח לו. ד. ש"ש סד, ב. ביאור"ז להצ"צ ע'

שנה (ומציין למרז"ל). ועוד.

(19) וראה זח"ג לט, ב: "והוא אוליף לי כל יומא מלין" דאורייתא ובליליא ג' מלין דחכמתא דאגדתא". וראה לקוטי לוי יצחק לזהר שם (ס"ע ער ואילך).

(20) ראה חינוך מצוה תך. כוונות ק"ש ועוד.

(21) פלוגתא דאמוראי נזיר ז, א (צפע"נ השלמה סע"ה).

וכזהר ח"ג (צד, ב) כל יומא ויומא עביד עבודתי'. וראה זח"א רסד, ב.

(22) בראשית א, ה.

(23) ראה תנהומא נשא פט"ז. ועוד.

האדם, הרי בהכרח שישנם שינויים בדרגת הביטול הנפעל בעולם, דהרי לא כל הזמנים שוין בעבודת האדם; ואדרבה עבודה אמיתית צ"ל בבחי' "לכו מחיל אל חיל"³⁶, לעלות בכל עת מדרגא לדרגא נעלית יותר.

ומובן שבכל דרגא שהאדם מגיע ועולה (שה"ע ק"ש של שחית), עם שהיא "יום" ואור לגבי דרגתו הקודמת, צריך להרגיש (וכ"ה האמת) שאי"ז מספיק עדיין, ושעליו לעלות לדרגא נעלית יותר. ז.א. שצריך להרגיש שדרגת הביטול שהוא פועל עתה בעולם היא "לילה" (ק"ש של ערבית) לגבי דרגא עליונה ממנה - בחי' "יום", וכן למעלה מעלה. הרי שפעולת האחדות, שהיא עבודת הק"ש, משתנה ועולה בשינויי יום ולילה, ולכן גם מצותה של ק"ש מוגדרת בזמני יום ולילה - בהתאם לתוכנה ואופן עבודתה.

משא"כ בתורה, מכיון שאין ענינה לפעול אחדות בעולם, כנ"ל, כי מצד התורה הרי העולם הוא בטל במציאות, ובמילא אין שייך בה סדר העליות הנ"ל בדרגות הביטול - ולכן אינה מוגדרת בבחי' "יום" ו"לילה"³⁷.

ד. ועוד חילוק ביניהם: מכיון שענין הק"ש הוא ביטול העולמות ע"י עבודת האדם, הרי בהכרח שיהיו שינויים בדרגת עבודתו, הואיל

36) תהלים פד, ח. וראה סוף ברכות. ש"ע אדה"ז חאו"ח רסק"ה. וש"נ (ומדהשמיט בפנים הציון לברכות משמע דמ"מ שעל הגליון הם לאדה"ז).

37) ואף שגם בלימוד התורה צ"ל הליכה ועלי" ועד א"ס, מ"מ מכיון שאין ענין העלי' לפעול ביטול בהיש דשכל הקודמו, כ"א לגלות האמתית הנמצאת בו, אין

ובעולם³⁰ (גם לאחר שנסעה וירדה בסתר - כו' ומחשבה דבור ומעשה תפיסא בהן³¹) אשר לכן אין חושך העולם מעלים על התורה³² וכמרז"ל³³ "הלא כה דברי כאש נאם ה', מה אש אינו מקבל טומאה אף דברי תורה אינן מקבלין טומאה"³⁴, היינו שמצד התורה הרי אין נראה בהעולם מציאות³⁵ - לכן גם החיוב דתלמוד תורה אינו מוגדר בגדרי יום ולילה.

ג. עוד ביאור בזה: ענינה של ק"ש הוא, (כנ"ל, לפעול אחדות (דהוי' אחד) בעולם ואין הפי' שפעולתה היא רק לגלות בעולם שהוא בטל במציאות, כ"א גם לפעול בעולם ביטול זה, שהוא ענין האחדות. וכדיוק ל' מרז"ל הנ"ל (בביאור ענין הק"ש) "כיון דאמליכתי' למעלה ולמטה ולארבע רוחות השמים תו לא צריכת", היינו שהאדם ממליך את הקב"ה בעולם. וכיון שכן, שפעולת הביטול בעולם תלוי' בעבודת

30) ראה ד"ה ויאמר משה תש"ד פ"כ: וענין ההתלבשות דתורה אי"ז מענין התלבשות של התעסקות. . ולשון התלבשות הוא רק שם המושאל בלבד. וראה לק"ש ח"ח ע' 352 ואילך. ח"ט ע' 65 ואילך.

31) תניא פ"ד.

32) ראה לקר"ת ראה כ, א: דהתורה היא עץ החיים. . ואין כח בקליפה לשלוט שם.

33) ברכות כב, א: ריב"ב אומר כו', וגם לרבנן דפליגי עלי' - ה"ז לא אטעמי', כ"א כדי שלא יהיו ת"ח מצוין כו' (ראה שו"ע אדה"ז או"ח רספ"ח), או מפני בזיון וכי"ב (תרי"י ברכות שם). ולהעיר מלקר"ת תבוא (מג, סע"ב ואילך). ס' מאה שערם מה, א.

34) להעיר מזח"ג פ, סע"ב.

35) ולהעיר אשר בעת מ"ת בגילוי נתבטל העולם ממצויאותו בגילוי, כמרז"ל (שמור"ר ספכ"ט) "צפור לא צווח כו' אלא העולם שותק וכו'". וראה לק"ש ח"א הנ"ל.

שהיא למעלה מכל שינויים, שלכן ביכולתה לתת כח להתגבר על כל השינויים ולפעול ביטול נעלה יותר גם ב"לילה" - ודרגא זו היא תורה (שבק"ש). כי ק"ש, אף שהיא מצוה, יש בה גם מעלת התורה כנ"ל, שתורה היא למעלה מכל שינויים, כנ"ל, והיא הנותנת כח בעבודת ה"לילה".

ה. עפ"י הנ"ל יש לבאר הקישור שבין התחלת הש"ס וסיומו (בגמ'). והביאור: הציווי לקרות שמע בערבין (שככל המצות - אינו מבקש אלא לפי כוחן)⁴⁰ - הכח ע"ז הוא ע"י התורה שהיא למעלה מהשינויים דערבין ושחרית, אלא "בכל יום" חיוב תמידיו.⁴¹

ומדייק "כל השונה הלכות בכל יום", כי אמיתית ענין התורה שלמעלה מכל שינויים נראה, בעיקר בההלכה שבתורה: בהשקו"ט ופלפול דאורייתא הרי לא ניתנה תורה חתוכה⁴² ובני ישראל "אין דיעותיהן שוות"⁴³ ו"אלו ואלו דא"ח"⁴⁴.

(ובפרט אשר "שבעים פנים לתורה"⁴⁵)

(40) שמ"ר רפכ"ט. במדב"ר פ"ב, ג. נתחומא נשא יא.

וראה ע"ז ג, א.

(41) ומה שמגדירו "בכל יום" [דלכאורה מכיון שהיא למעלה משינויים אינה מוגדרת ביום כלל], כי כל יום הוא ענין בפ"ע כנ"ל (בפנים רס"ב). ראה בארוכה מפענח צפונות פ"ג. [אף שבכללות יותר - היקף שלם הוא ז' ימים, כדלקמן].

(42) ירוש' סנה' פ"ד ה"ב.

(43) ראה ברכות נח, א. (סנה' לח, א).

(44) עירובין יג, ב'.

(45) במדב"ר פ"ג, טז. זח"א מז, ב. ח"ג כ, א. רטז, א.

רכג, א.

והאור האלקי אין מאיר אצלו בכל הזמנים בשוה - לפעמים הוא בבחי' "יום" ולפעמים בבחי' "לילה", ונאמר³⁸ "שבע יפול צדיק וקם". אמנם הכוונה היא שלא להתפעל מהשינויים, ולעבוד עבודתו בפעולת הביטול בעולם גם ב"לילה".

וזהו שמצות ק"ש מוגדרת בב' סוגי הזמן דיום ולילה, היינו שעבודה זו מוטלת עליו הן "ביום", כשמאיר אצלו אלקות (שצ"ל ביטול נעלה יותר), הן בזמן של העלם והסתר, "בלילה". משא"כ תורה שהיא למעלה מעבודת האדם בעולם, אין נוגע בזה השינוי דיום ולילה.³⁹

אמנם, בכדי שיוכל האדם להתגבר ולעבוד עבודת הק"ש גם ב"לילה" [אף שאז הוא בדרגא תחתונה], זקוק הוא לנתינת כח מדרגא כזו

להגדיר הדרגא התחתונה בשם "לילה". וע"ד: קמי' מלכא - מחוי במחוג ה"ז מרידה (חגיגה ה, ב), בשמ"ע צ"ל כעבדא קמי' מרי' כו' לפני המלך (שבת י, א. ש"ע אדה"ז סו"ס צה), משא"כ קודם לזה*. אבל במשל התחתון דג' אלף משלי שלמה נמצא בו הנמשל (עיין ת"א יא, ג).

(38) משלי כד, טז. וראה חנוך קטן.

(39) והשינוי הנ"ל (ס"א) דלימוד מקרא דוקא ביום ומשנה בלילה - הוא כמו שבנוגע לברכות צ"ל הלימוד בהל' ברכות וכו'.

* בק"ש ש"מ מפני הכבוד כו' (ובפרט ע"פ הירוש' ברכות פ"ב סה"א דנלמד ממש"נ ודברת בס) ומותר לקרוץ בעיניו וכמעשה דרב (יומא יט, ב). משא"כ בתפלה דצ"ל כעבדא קמי' מרי' בלי שום תנועות, ועיין ברכות לג, רע"א: עומד לפני ממה"מ כו'.

ומ"ש בש"ע א"ח סי' סג ס"ז: הקורא ק"ש לא ירמוז וכו' הרי מפורש הטעם (ארעי ולא קבע - ולא ביטול). וכן איתא שם לאחר פ"ר מותר לצורך מצוה קצת.

בנוגע לתפילה - להעיר מסי' קצ ס"ב עומד לפני המלך - אין לזוז ממקומו.

שכן מצינו בנביאים הראשונים שסיימו דבריהם בדברי שבח ותנחומין" - הרי כתב שם המהרש"א ש"צריך התלמוד לסיים במאמרי אגדה השייך קצת להלכה דמסיים בה"י⁵¹.

אמנם עפ"י הנ"ל י"ל בזה - ובהקדים המבואר במ"א⁵² בביאור מה שארז"ל⁵³ שדם נדה היא מן הקללות שנתקלה חוה מחמת חטא עה"ד היינו שע"י חטא עה"ד נתהווה בה מציאות של רע המתבטא (בחלקו) בדם נדה⁵⁴, דם טמא. אכל הגוף הישראלי **בטבעו** - דוחה אותו החוצה, כי כאו"א עליו נאמר⁵⁵ "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש", לכן אינו סובל מציאות של רע, ודוחה אותו לחוץ. אמנם מכיון שלפי שעה נמצא בו הרע שצריך לדחותו, נטמא האדם ע"י, עד שיטבול במקוה - ע"פ ביאור הרמב"ם⁵⁶ (ועוד) - פרישה מהרע לגמרי וביאה (וביטול -

ושש"ר פנים לתורה⁴⁶), שבזה הרי אפ"ל (ובפרט מצד האדם הלומד⁴⁷) נטי' מהאחדות האמיתית שלמעלה מכל השינויים (אף שג"ז אפשר שתבוא מהאחדות אמיתית⁴⁸) ולכן אין הלכה כמותו"; משא"כ הלכות - ה"ז מסקנה **אחת** ופסק אחד בלי שום שינויים ונטיות.

1. עפ"ז יש להסביר גם השייכות של מאמר זה ("כל השונה כו") להסוגיא שלפניו (במס' נדה) "א"ל ר' שמעי' לר"א אימא ביממא תהוי זבה בליליא תהוי נדה (ופרש"י): "ראתה ביום תהא זבה כדכתיב⁴⁹ ימים רבים אבל ראתה בלילות לא תהא זבה", א"ל עליך אמר קרא על נדתה סמוך לנדתה, סמוך לנדתה אימת הוי בליליא וקא קרי לה זבה" (ופרש"י): "סמוך לנדתה - ליל שמיני שהרי ימי נדות כל שבעה זה הלילה כדכתיב⁵⁰ שבעת ימים תהי' בנדתה". ולכאורה מהי השייכות שבין "תנא דב"א" להשקו"ט בגמ' שלפני?

ואף שכתבו התוס' על אתר "דאידי דאיירי לעיל בהלכתא מייתי לה לסיים בדבר טוב וכו'

46 שער הגלגולים הקדמה יז. שער רוה"ק בענין היחודים על קברי הצדיקים הקדמה ג. לקוטי מהרח"ו זלה"ה שבסוף, שער מאמרי רז"ל להאריז"ל.

47 ראה לקו"ש ח"א ע' 150 ואילך.

48 וגם הקושיות והקס"ד וכו' **שבתורה** - באים מאחדות האמיתית, וזהו מהביאורים שגם לאחר שידוע התירוץ והמסקנא שבתורה לומד עוה"פ את הקושיא והקס"ד, וה"ז בכלל ת"ת. ולהעיר שכמה הלכות נלמדות מקס"ד בתורה. וראה בארוכה לקוטי לוי צחק - אגרות ע' רסג ואילך.

49 מצרוע טו, כה.

50 שם, ט.

51 גם יוקשה שאין הנידון דומה לראי' - דמה שה'נביאים הראשונים שסיימו דבריהם בדברי שבח ותנחומין", הוא בכדי שלא לסיים בדברים של היפך השבח וכו' הכתובים לפנייהם; אבל בנידון דידן הרי (גם לולא שהביא את ה"תנא דבי אלי") מסיים בענין של הלכה, אבל י"ל שאינו רוצה לסיים ב"זבה" - ענין דחולי.

52 ראה לקו"ש ח"ג ע' 983.

53 עירובין ק.ב.

54 ורק בנשים (אף שזה מורה על הרע בכלל שנעשה ע"י חטא עה"ד) - כי רק באשה נאמר ותרא כי תאוה היא (בראשית ג, ו) וגם היא התחילה וגרמה החטא. וראה אוה"ת תבוא ע' תתצ"ה ואילך. וראה לקמן הערה 69.

55 יתרו יט, 1.

56 ראה רמב"ם סוף הלכות מקואות שטהרה במקוה הו"ע "לטהר נפשו מטומאות הנפשיות שהן מחשבות האון ודעות הרעות, כיון שהסכים בלבו לפרוש מאותן העצות והביא נפשו במי הדעת טהור" (ואולי טעות המעתיקים והדפוס הוא וצ"ל "במי הדעת הטהור טהור")

"ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ" בגאולה העתידה שאז תתבטל הזוהמא לגמרי והאדם והעולם יתבררו ויזדככו ויתעלו בתכלית הברור, הזיכוכ והעליה.

ז.א. שע"י חטא עה"ד ירדה ה"זוהמא" בבנ"א, באופן שהרע נעשה אצלם כדבר טבעי - וצ"ל עבודת האדם לדחותו; וזהו"ע דם נדה - רע הנגרם ע"י חטא עה"ד והנעשה כטבע באדם, ועליו להרחיק א"ע וליטהר מרע זה⁶⁶, וזוהי עבודת כל אדם⁶⁵.

64) עפ"ז יש להסביר טעם הדעות* (הובאו בדרכי תשובה סי' קצ"ג ס"ק ג) שאסור לאשה לעמוד בימי טומאתה אפילו אין בעלה בעיר, אף לפי מאי דק"ל שטבילה בזמנה לאו מצוה - כי זה מורה על הטהרה מהרע והזוהמא שע"י חטא עה"ד.

65) ועפ"ז יומתק מרז"ל (מדרש תהלים (קמו [ד]): "אין איסור גדול מן הנדה כו' ולע"ל הוא מתירה כו", כי כנ"ל יתברר אז העולם מהטומאה של חטא עה"ד. וכל פרטי הטבע יהיו טהורים (ויהי "דם" (דער קאך) הנצרך בתחלת

* וראה שר"ע אדה"ז, או"ח סי' שכו ס"ז): "ובמדינות אלו נהגו לאסור טבילת אשה בשבת אא"כ יש בעלה בעיר וגם לא הי' אפשר לה לטבול קודם השבת או שלא הי' בעלה בעיר ובא בער"ש שלא פשעה במה שלא סבלה קודם לכן". וראה שם סי' תריג ס"כ. וצ"ע במ"ש ביו"ד (סי' קפו סק"ח) - "שאסור לאשה לעמוד בימי טומאתה אפילו אין בעלה בעיר כדלקמן סי' קצו. (ואולי פירש שם דבריו, אבל אצלינו חסר סי' זה). וראה פס"ד להצ"צ (יו"ד סי' קצו ס"ו): "אם האשה אינה מתחלת לספור ז"נ ממחרת יום ההפסקה כו' מ"מ עלתה לה ספירה, ואף לכתחילה תוכל לעשות כן אם תרצה", אף שע"ז מאחרת היא את הטבילה. אבל מוכרח לומר שהצ"צ איירי באופנים מסוימים, (או דלא קאי כאן אלא בדין שהספירה עולה לה), דהרי לא חילק שם בין אם בעלה בעיר או לא, ואם בעלה בעיר הרי בוודאי שאסור לה לאחר הטבילה (כמפורש בשו"ע אדמוה"ז ס"ת תרי-ג ס"ו).

מים שכל גופו עולה בהם - אותיות⁵⁷ טיבול) בטהרה.

וזהו גם היסוד להפרש בין נדה לזבה, שהזבה (היינו אשה הרואה דם 'ג' ימים) בה"א ימים שבין נדה לנדה) אינה נטהרת ע"י טבילה במקוה בלבד, כ"א ע"י הקדמת ספירת שבעה נקיים (ואם ראתה דם בא' מז' ימים אלו, ה"ז סותר כל הנקיים), משא"כ הנדה שא"צ שבעה נקיים⁵⁸:

בטעם ספירת ז' נקיים של הזבה כ' החנוך⁵⁹ "והזבה צריכה ז' נקיים לפי שהזיבה תורה על רוב מותרי האשה וזהו המשך הרקת דמי' ימים רבים אחר ימים הנהוגים ברוב הנשים" - ולפי המבואר לעיל מובן, דמה שכ' "שהזיבה תורה על רוב מותרי האשה", היינו ששייכותה של הזבה למציאות של רע היא ביותר מכפי הרגיל.

והביאור בזה: ע"י חטא עה"ד "ירדה זוהמא לעולם"⁶⁰, שירדו האדם והעולם⁶¹ משלימות שלהם וממעלתם, כי נתערבה בהם זוהמא ורע - ועדיין נמצאת היא בהם⁶² עד שיקויים היעוד⁶³

57) טבילה אלא שנתחלף הוא"ו בה"א בלבד וד"ל (סידור סד"ה כוונת המקוה).

58) ראה הקדמת אדה"ז להל' נדה. ובכ"מ.

59) מצוה קסו.

60) שבת קמו, רע"א.

61) ראה תר"א תולדות כא, ב. יתרו עד, א-ב. משפטים עט, ד.

62) ואף שע"י מ"ת "פסקה זוהמתך" (שבת שם. ע"ז

כב, ב. זח"א נב, ב. ח"ב קצג, ב) - הרי ע"י חטא העגל חזרה זוהמתן (זהר שם. וראה תניא ספ"ו), אף שאינה כפי שהייתה לפני"ז (כדמוכח בש"ס שם. ניצוצי אורות זח"ג יד, ב).

63) זכרי' יג, ב. וראה גם זח"א קנז, רע"א.

ותוספת זו במציאות הרע זוהי טומאת זיבה - שהיא רואה דם בימים שמצד הטבע אין, לראות בהם, וזה מורה "על רוב מותר האשה. - היינו שהרע נתרבה ונתחזק יותר מכפי שהוא בטבע חטא עה"ד.

ולכן גם דיחוי של טומאה זו אין מספיק סדר העבודה של דיחוי וטיהור רגיל, אלא צריך, לשוב בתשובה שלימה יותר - וזהו שאין טומאת זיבה נטהרת אלא ע"י שבעה נקיים שהימים שלאחרי הזיבה צריכים להיות נקיים **לגמרי**, בקצה ההפכי, מטומאת דם - והיא היא התשובה השלימה והאמיתית בנדל"ז, כמ"ש, הרמב"ם שאם נטהר לצד אחד יותר מדי אז תשובתו היא שיטה א"ע לקצה השני לגמרי, ולכן אם רואה דם בא' מן הימים ה"ז סותר כל הימים למפרע (כי אז ה"ז הוכחה שאין תשובתו אמיתית), ורק אחרי ספירת ז' ימים נקיים רצופים⁷² ה"ה טובלת ונטהרת מן הטומאה.

ודוקא **שבעה** נקיים, כי שבעה הוא היקף שלם⁷³. וגם ידוע⁷⁴ ש"כל יומא ויומא (מימי השבוע) עביד עבידת⁷⁵"; והיינו שע"י העבודה **בשבעה** ימים **רצופים** הרי יש בזה הן השלימות בעבודה הפרטית שבכל יום מימי השבוע⁷⁵ והן השלימות בעבודה הכללית של (שבוע)

אמנם מכיון ש"מדת הבינוני היא מדת כל אדם ואחרי' כל אדם ימשוך"⁶⁶, והבינוני הרי הרע שבו גם בשעת ק"ש ותפלה "לא נתבטל לגמרי אלא בצדיק⁶⁷ וכו', אבל בבינוני הוא ד"מ כאדם שישן שיכול לחזור וליעור משנתו כך הרע בבינוני הוא כישן וכו' ואח"כ יכול להיות חוזר וניעור"⁶⁸ - והוא הדבר בנידון הזוהמא והרע שבכ"א (טומאת דם נדה): אף שדחה את הטומאה והרע מקרבו, בכ"ז בעבור איזה זמן (חודש בערך⁶⁹) חוזר וניעור הזוהמא והרע עוה"פ

(כי חטא עה"ד, שורשו של הרע, עדיין לא, נתבטל לגמרי) ושוב צ"ל העבודה לדחות ולטהר א"ע ממנו.

אולם מי שחטא ופגם כו' ועבירה **גורדת**, עבירה - היינו שעלול הרע להתעורר גם קודם שיגיע הזמן שבו הוא חוזר וניעור מצד טבע הבינוני⁷⁰ ומובן שזהו לא רק קדימה בזמן, כ"א, גם תוס' במציאות ואיכות הרע.

העבודה, משא"כ כשבטל. וראה יומא (סט, ב) כליא עלמא). וראה אגה"ק סכ"ו (קמג, סע"א) שלע"ל יצטרכו לידע דיני טומאת יולדת ואינו מזכיר טומאת נדה. וראה אוה"ת בראשית ע' נא.
66 תניא רפ"ד.

67 והטעם שישנו דם נדה גם בצדקת (המורה שבעבודה רוחנית הו אגם בצדיק), מובן ע"פ מ"ש בתר"א (משפטים עט, ג) "אעפ"י שהם צדיקים גמורים מ"מ נשאר במ עדיין שמץ מזוהמת הנחש שלא יכול להסירו מכל וכל".

68 תניא פ"ג.
69 והטעם דחודש, י"ל: כי חטא עה"ד נגרם ע"י מיעוט **הלבנה** והיא **מתחדשת** (וכל עניני) בכל חודש. וראה אוה"ת פינחס ע' א'קס"ה. א' קפ. וראה גם לעיל הערה 54.

70 ראה תניא רפכ"ט. שם רפכ"ה.

71 ה' דעות פ"ב ה"ב.

72 דוגמא לדבר שטבילת כל הגוף צ"ל בב"א.

73 תשובת הרשב"א ח"א ס"ט.

74 זח"ג צד, רע"ב. וכו' בכל שבוע (עיני ר"ה לא,

רע"א). ומובן עפמשנ"ת בלקר"ת שה"ש (כה, א).

75 להעיר ממשנ"ת (ראה שער הכוונות דרטשי ר"ה דרוש א'') בענין השבעה ימים שבין ר"ה ליוה"כ שהיא עבודת התשובה על כל ימי השבוע של כל השנה כולה, כי בז' ימים אלו ישנם כל א' מז' ימי השבוע.

בהיותה למע' מכל שינויים כדלעיל, לכן נותנת כח גם באדם שגם הוא בעבודתו לא יתפעל מהשינויים, ההעלמות וההסתרים, הבאים בעולם, וזהו אומר: "עליך אמר קרא כו" (יתור ל' ושאינו רגיל) עליך (כדרך מקיף) אמר קרא (כח ה)תורה.

ובהמשך לזה מסיים "כל השונה הלכות בכל יום וכו'", שהתורה (ובפרט ההלכות) בהיותה למעלה מכל השינויים, נותנת כח לעמוד בפני כל השינויים לגריעותא ולעבוד עבודתו כדבעי.

ומבאר בתוס' שזהו ע"ד "נביאים הראשונים שסיימו דבריהם בדברי שבח ותנחומין⁷⁸ – כי גם מאמר זה הוא ענין של תנחומין, ל"נחם" ולעודד את כל מי שהוא נופל ממדריגתו, שהתורה נותנת גם לו את הכח להתעלות ע"י עבודתו. ועד שע"י ההלכות - הליכות עולם לו. (הדרנים על הש"ס ח"ב עמ' תעג ואילך)

היקף שלם - תשובה שלימה בכל פרטי' ועניני' ורק ע"ז היא נטהר מטומאה זו. עפ"ז מובנת הסמיכות והשייכות של "תנא דבי אלי" כל השונה הלכות וכו'" להסוגיא שלפנ"ז:

שאלת הגמרא היא⁷⁶: מכיון שההפרש בין נדה לזבה הוא, כנ"ל, שדם נדה ענינו התעוררות הרע באופן הרגיל והטבעי בבנ"א, ודם זיבה מורה על חולי, תוספת במציאות הרע - אימא ביממא תהוי נדה" - פי' ב"יום", כאשר ראיית הדם (בימי זיבה) הוא כשה"שמש (ומגן הוי' אלוקים)"⁷⁷ מאיר בעולם ובאדם, ה"ז הוכחה שהחסרון הוא בו חולי (דלולא זאת אין מקום לראיית דם):

אבל "בליליא" - אם רואה דם זה ב"לילה", בזמן ש"חושך" בעולם, ההעלם דאור אלקי - "תהוי נדה" - כי מצד החושך וטבע העולם נתעורר הרע קודם זמנו הרגיל, ואינו ענין של זיבה - חולי בו.

והמסקנא שגם בלילה הוי "זבה", כי כאו"א מישראל, באיזה מצב שנמצא, יש בכחו לעבוד עבודתו, עד שלא יהי' שייך ל"ראיית דם" אפילו כש"לילה" בעולם - ולכן הו"ע של זיבה גם בלילה. והכח על עבודה זו הוא מהתורה:

78) שבח ותנחומין - לכאורה הול"ל "שבח ונחמה". וי"ל ע"פ מש"כ אדה"ז (תניא רפ"ה) בעבודת הבינונים: לנחמם בכפליים לתושי'. ולהעיר ממרד"ל (איכ"ר ספ"א) מתנחמים בכפליים שנאמר נחמו נחמו עמי יאמר אליכם.

76) ראה בזה גם לקמן באגרות - סיום מסכת נדה.

77) תהלים פד, יב.

דרכי החסידות

מלוקט משיחות, אגרות וכתבי
כ"ק אדמו"ר מוהרריי"צ מליובאוויטש נ"ע

זקוקים לחוש ב"אהבת ישראל"

חסיד הוא דורש טובת זולתו במסירות, שכך היה החינוך וההדרכה של זקני החסידים להשריש בילדי החסידים הצעירים את ההרגש להיות דורש טובת זולתו

נתינת צדקה בעין יפה

מורנו הבעל שם טוב קירב יהודים פשוטים ובקירוב זה העמידם בקרן אורה, והוד כ"ק רבנו הזקן נטע בחסידים את החוש לעזור ליהודים בגשמיות.

חסידי רבנו הזקן עמלו קשות לפרנסתם. חלק גדול מהם היו בעלי מלאכות עירוניים, אחרים היו איכרים, טוחנים, גננים, שהיו מציגים את סחורותיהם בעיירות ובחצרות הפריצים. כולם עבדו קשה לפרנסתם. כשהיה לחסיד רבנו הזקן שבוע טוב בפרנסה, היה בטוח שבבואו לביתו יקדם אותו מכתב התעוררות לצדקה מהרבי, או משולח של הרבי האוסף כספים לצרכי החזקת בני ארץ ישראל.

הוד כ"ק רבנו הזקן פיתח והקנה בחסידים חושי אהבת חברו וחושי הרגש זולתו. בעלי עסקים בכלל ואלה שעסקו עם הפריצים בחוות ובעיירות בפרט, הנה כשהשי"ת נתן להם פרנסה, ציפו לקבלת אגרת מהרבי או למשולח שלו לעורר על הצדקה.

הוד כ"ק רבנו הזקן עורר באגרת הקודש שלו את החסידים על ענין הצדקה בעין יפה וביד רחבה, שבקרב החסידים ובני ביתם נוצרה אמרה כללית: בפרנסה שהשי"ת נתן לנו ישנו גם החלק שלך.

(ספר השיחות תש"ג עמ' ל"ו ואילך)

לדרוש את טובת הזולת

בשנת תרל"ז – מספר אבי בהתוועדות י"ט כסלו תרס"ז – כשהסבא אדמו"ר מוהר"ש אמר את המאמר הידוע "וככה", בא לחג השבועות הרה"ח ר' דוב זאב קאזעווניקאו.

כשהרה"ח הרד"ז בא פעם אלי להתוועד, שאלתיו השאלה מהו חסיד.

השיב לי הרד"ז: "חסיד הוא דורש טובת זולתו במסירות, שכך היה החינוך וההדרכה של זקני החסידים להשריש בילדי החסידים הצעירים את ההרגש להיות דורש טובת זולתו במסירות, ועל עבודה מסורה מקבלים השכר הטוב ביותר.

ובדידי הווה עובדא, מספר הרב רד"ז.

הוא נולד וחונן בישוב קטן ליד דאבריאנקא – פלך צ'רניגוב. באותו ישוב חיו למדנים וחסידים גדולים, מביני מדע בנגלה ובחסידות.

בחינוכו טיפל אחד מגדולי הלומדים החסידי, ר' יואל זלמן, שהשריש בו הדעה הטובה להיות דורש טובת זולתו. בהיותו בן שתים עשרה שנה, הייתה לו כבר ידיעה די גדולה בלימוד ובקי בהרבה אגדות חז"ל.

באותו ישוב גרו הרבה משפחות פשוטות מישראל, עמי-הארץ שלא ידעו אף פירוש המילות. הרחמנות הגדולה על אנשים פשוטים אלה נגעה ללב, וקבע סדר ללמד אותם סידור, ולספר להם אגדות חז"ל שונות מהגמרא ומהמדרש, כך נמשך הדבר כשלוש שנים, אך הדבר היה קשה עליו מאד, שכן היה כבד פה ובמשך הזמן היה קשה עליו הדיבור יותר יותר, וכשהתייחס מאביו נעשה כבד פה ממש, בכל זאת לא הפסיק את לימודו והתוועדותו עם האנשים הפשוטים.

בהגיעו לגיל שבע עשרה שנה, בא הרד"ז לליובאוויטש אל הסבא אדמו"ר ה"צמח צדק". בהיותו ב"יחידות" סיפר על סדר הנהגתו עם האנשים הפשוטים, ושקשה עליו הדיבור, בהיותו כבד פה. הסבא התעמק במחשבותיו ואמר לו: "המשך בסדר הנהגה שלך עם האנשים הפשוטים, יהי למלמד". ובירך אותו בכוחות של ביאור והסבר בשפה קולחת.

בצאתי מהרבי – מספר הרד"ז – לא הכרתי את עצמי. התחלתי לדבר כהוגן, ולא ידעתי בעצמי מהיכן זה בא לי. כששבתני הביתה וחזרתי על שלשת מאמרי החסידות ששמעתי מהרבי, השתוממו כולם. הוא אמר להם – מספר הרד"ז – שהוא ה"גולם" של הרבי, המהר"ל מפראג יצר גולם מעפר והרבי יצר גולם מבשר.

חסיד – סיים אבי – הוא זה שמוסר עצמו לדרוש טובת זולתו.

אנו, שזוכרים את הרה"ח ר' דוב זאב בפה המפיק מרגליות שלו, יכול להיות לנו השגת מה בשכר הטוב של חסיד המוסר עצמו לדרוש טובת זולתו.

גודל מעלת האנשים הפשוטים

סיפר הבעש"ט: ביום ההולדת שלי, ח"י אלול תע"ד, הייתי בישוב קטן. בעל הבית הפונדקאי היה יהודי פשוט בתכלית, ידע להתפלל בקושי ופירוש המלות לא ידע כלל.

הוא היה ירא שמים גדול והיה רגיל לומר על כל דבר ובכל זמן "ברוך הוא ומבורך לעולם ועד", ואשתו הפונדקאית היתה רגילה לומר "יבורך יהיה שמו הקדוש".

באותו יום יצאתי להתבודד בשדה, כפי הסדר המסודר מקדמונים שביום ההולדת יש להתבודד משך זמן מסויים. בעת התבודדותי אמרתי מזמורי תהלים ועסקתי בייחודי שמות הקדושים.

בהיותי שקוע בזה, לא הרגשתי את הנעשה סביבי. פתאום ראיתי את אליהו הנביא וחיך על שפתיו. התפלאתי מאד שבהיותי לבדי זכיתי לגילוי של אליהו הנביא. אצל הצדיק ר' מאיר, וכן בהיותי עם הצדיקים הנסתרים, זכיתי לראות אל אליהו הנביא. אך לזכות לגילוי בהיותי לבד, היה זה לי הפעם הראשונה והתפלאתי מאד. כן לא יכולתי לפרש את חיוכו של אליהו הנביא.

אליהו הנביא אמר לי:

הנך מתייגע בעמל רב לכוון את ייחודי השמות הקדושים היוצאים מפסוקי התהלים שדוד מלך ישראל סדרם, והרן שלמה הפונדקאי וזלאטע רבקה הפונדקאית אינם יודעים את ייחודי השמות הקדושים היוצאים מ"ברוך הוא ומבורך לעולם ועד" שהפונדקאי אומר, ו"יבורך יהיה שמו הקדוש" שהפונדקאית אומרת, והייחודים האלה רועשים בכל העולמות הרבה יותר מאשר ייחודי השמות שהצדיקים הגדולים מכוונים.

אליהו הנביא הסביר לי גודל הנחת רוח כביכול בשמים מהשבח והתהילה שאנשים נשים וטף מהללים ומשבחים את הקב"ה, ובייחוד כשההילול והשבח באים מפי אנשים פשוטים, ובפרטי פרטיות כשההילול והשבח הם באופן תמידי – הרי הם דבוקים תמיד בהש"ת באמונה טהורה ובתמימות הלב.

מאז, קבלתי על עצמי דרך בעבודה להשתדל שהיהודים אנשים נשים וטף יאמרו דברי שבח להש"ת על ידי שתמיד הייתי שואל אותם על מצב בריאות ילדיהם ועל מצב פרנסתם, והם עונים לי בדברי שבח שונים להקב"ה, כל אחד כדרכו.

משך שנים התנהגתי בדרך עבודה זו ובאסיפה מסוימת קבלו דרך עבודה זו שהיא המבוא לפרסום עבודת אהבת ישראל.

(ספר השיחות תש"ג עמ' ק"ע ואילך)